

ODKAZ MONS. VIKTORA TRSTENSKÉHO PRE SPOLOČNOSŤ NA SLOVENSKU

Dňa 10. decembra 2016 v sobotu sa konala spomienková slávnosť pri príležitosti 10. výročia od úmrtia Mons. Viktora Trstenského (1908 – 2006), významného trstenského rodáka, rímskokatolíckeho kňaza, trpitéla za vieru, politického väzňa, literáta a horlivého obrancu ľudských i náboženských práv v období komunistickej neslobody.

Celá táto slávnosť sa niesla v duchu myšlienky: Odkaz Mons. Viktora Trstenského pre spoločnosť na Slovensku. O 9,45 hodine bolo položené venca pri pamätnej tabuli na dome Mons. Viktora Trstenského za účasti vedenia mesta, zástupcov cirkevnej obce a vedenia farnosti ako aj pozvaných hostí i občanov mesta Trstená. Od 10,00 hodiny sa konala konferencia venovaná tejto osobnosti novodobých dejín nášho mesta.

Celé toto spoločensko-kultúrne podujatie sa konalo v sále Kina Mier v Dome kultúry v Trstenej. Za mesto Trstená sa prihovarila zástupkyňa primátora mesta PhDr. Ing. Magdaléna Zmarzláková, ktorá vyzdvihla osobitným spôsobom príkladný a nasledovania život Mons. Viktora Trstenského.

Na úvod zaznel súborný cyklus skladieb klasickej hudby vo vynikajúcom podaní a interpretácií žiakov - akordeónistov zo Základnej umeleckej školy v Trstenej. Žiaci a učitelia zo Základnej školy s materskou školou Rudolfa Dilonga si pripravili videoprezentáciu, v ktorej predstavili zložité životné osudy a peripeťie Mons. Viktora Trstenského. Členovia

farského ochotníckeho divadla si pripravili scénu, v ktorej brilantným spôsobom uviedli niektoré momenty zo života tohto nášho rodáka.

V odbornej časti vystúpili: cirkevný historik HEDr. Luboslav Hromják, Ph.D. (Teologický inštitút Spišská Kapitula) s príspevkom Biografický profil Mons. Viktora Trstenského. Poukázal na viaceré problémy, ktoré je potrebné ešte archívnym výskumom objasniť a pripomenul, že Mons. Viktor Trstenský bol skutočným aristokratom slobody. Mgr. Patrik Dubovský, Ph.D. za Ústav pamäti národa z Bratislavy fundovaným spôsobom prezentoval svoj príspevok s názvom: Mons. Viktor Trstenský v zápase s komunistickou Štátnou bezpečnosťou. Tretím prednášateľom mal byť prof. PhDr. Róbert Letz, Ph.D. z Katedry histórie na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, ktorý sa ospravedlnil pre pracovné zaneprázdnenie. Vyvrcholením celej slávnosti bola svätá omša, ktorej predsedal prof. František Trstenský. Svätá

omša bola koncebrovaná pozvanými kňazmi – rodákmi ako aj kňazmi, ktorí pôsobia na území miestnej farnosti. Túto liturgickú slávnosť sprevádzal svojim vystúpením aj spevácky zbor Tristianus. V homílii prof. František Trstenský vyzdvihol najmä kňazské aspekty života Mons. V. Trstenského. Po skončení slávnostnej svätej omše v rehoľnom dome Kongregácie školských sestier sv. Františka bola sprístupnená pamätná izba Mons. Viktora Trstenského. Život a dielo Mons. Viktora Trstenského nestačí si len pripomínať, ale jeho myšlienky treba aj dnes aktualizovať a uvádzať do praktického života, aby sloboda, za ktorú trpel, nezostala len prázdny pojemom.

PhDr. Marek Ďurčo, Ph.D.
Oddelenie kultúry

VIKTOR TRSTENSKÝ – ČLOVEK, KTORÝ KRÁČAL PO PRIAMÝCH CESTÁCH

Slovensko dalo v 20. storočí svetu veľa zaujímavých osobností. Vedci, umelci, spisovatelia, podnikatelia, kňazi. Myslím tým osobnosti, v ktorých sa spájal charakter s povoláním. Ich talent nevyrástol sám od seba, ale zrodil sa akoby navzdor veľmi ťažkým podmienkam, v ktorých žili a tvorili. Boli vystavené neustálym skúškam, ktoré ich nezlomili, ale vďaka ktorým rástli a upevňovali sa. Tieto osobnosti neuhli, neodtiahli sa. Naučili sa neľakať sa prekážok, ale prekonávať ich. Plávali proti prúdu a boli za každých okolností aktívne. Neznášali pasivitu. Preto aj viac vynikli v prostredí, ktoré sa neustále prispôbovalo a žilo v strachu a obavách. Paradoxne by sme aj meno Viktora Trstenského mohli odvodzovať od poddajného trstia, hoci on bol skôr pevným bukom. Podobne ako meno Andreja Hlinku sa môže odvodiť od mäkkej poddajnej horniny, no jeho nositeľ bol v skutočnosti skôr pevnou skalou, žilou. Medzi tieto netypicky typické slovenské osobnosti patril aj Mons. Viktor Trstenský. Práve vďaka tomu, že sme mali takúto osobnosť, sa dnes môže konať tento seminár.

Zdá sa, že pevnosť zásad, ducha a presvedčenia Viktor Trstenský v sebe programovo pestoval a pre tento program sa pokúšal

získať čo najviac ľudí. Svedčí o tom jeho článok *Katolícke sebavedomie*, publikovaný v *Katolíckych novinách* z 11. januára 1942. Trstenský začína príbehom, ktorý sa stal ešte za Uhorska, a ktorý ho veľmi oslovil. Zhovárал sa so spišským gazdom, ktorý mu rozpovedal príbeh. Pred parlamentnými voľbami do Uhorského snemu ho prišli navštíviť maďarskí liberáli, aby ho získali na svoju stranu. On rázne odmietol so slovami: „Páni, tolko zlata nemáte, aby ste ma kúpili.“ Tento postoj Trstenského zaujal a trvalo inšpiroval. Nebol dobovo podmienený, bol vo svojej podstate nadčasový a je dodnes aktuálny, a to možno ešte väčšmi ako v čase, keď ho Trstenský vyjadril vo svojom článku: „Vtedy som si pomyslel, keby všetci slovenskí katolíci boli takého ducha, nebolo by sa nikdy čoho obávať. A veru, keď niekedy, tak teraz treba nám byť takými, ak chceme obstáť v divom zápole s svetom a smerom dneškových časov. Hovorí sa, že svet je na prelome. Skutočne to aj tak vyzerá. V prielomových časoch však len ľudia pevnej chrbtovej kosti schopní sú víťazného napredovania. Takými teda musíme byť!“¹ Potom Trstenský pokračoval v návode, ako nadobudnúť „katolícku chrbtovú kosť“. Za prvý a najdôležitejší predpoklad považoval plnosť náboženských vedomostí, teda poznanie Boha, Cirkvi, jej učenia a dejín. Iba cez poznanie a vedomosti sa budú

môcť katolíci hrdo a nebojáčne hlásiť k Bohu a Cirkvi. Trstenský si tu pomohol výrokom, ktorý často hovorieval Andrej Hlinka: „Kto sa nebojí, toho sa boja.“ Nevedomosť a ustráchanosť katolíkov odvádzajú od toho, aby prejavovali svoje cítenie aj navonok. Ak ho aj prejavujú, je to často viac slovom ako skutkom. Pritom povinnosťou katolíka je: „Neľakať sa, do ostatnej litiery i vo verejnom živote plniť zákony Božie i cirkevné.“² Ak sa aj stane, že niekto katolíkov vyhlási za bigotných alebo neznášanlivých, je to zámer a prejav nežičlivosti a nenávisti. Podľa Trstenského „Svedomité plnenie svojich katolíckych povinností, mužné hlásenie sa k Cirkvi svojej nie je ani bigotnosťou a tým menej neznášanlivosťou, je to len poctivým plnením slov sv. Pavla: Viem, komu som uveril.“³ Trstenský ostal vo svojom katolíckom, ale aj slovenskom presvedčení pevný. Tým sa zákonite dostal do konfliktu s komunistickou mocou. Po februári 1948 bol spoločensky úplne degradovaný a vyhlásený za páchatela závažnej trestnej činnosti, smerujúcej proti štátu a jeho zriadeniu. Stal sa väzňom, vŕačeným po väzniciach a pracovných táborech ľudovodemokratického Československa. V 50. rokoch počas vyšetrovania bol veľakrát bitý a ponižovaný, no napriek tomu trval na svojom. Počas súdneho procesu v Žiline dňa 16. júla 1958 na hlavnom pojednávaní vo svojej obhajovacej reči otvorene vypovedal o zločinných metódach vyšetrovania a vnučovani priznania. Necítil vinu, ale jasne videl zámer prenasledovateľov: „Jediným ‚zločinom‘, pre ktorý som súdený, je, že som a chcem aj v budúcnosti ostať veriacim katolíckym kňazom. Nikdy sa nemienim s pomocou milosti Božej zrieknuť toho ‚zločinu‘. Núti ma

okrem iného aj táto okolnosť: Keď moja nebohá matka, nech ju Pán Boh oslávi, želela nad mojou biedou, opýtal som sa jej: ‚Mamka, čo by ste radšej, aby som zradil Pána Boha a Cirkve a mal sa dobre, alebo aby som ostal verný Bohu a Cirkvi a trpel v žalári?‘ Odpovedala mi: ‚Dieťa moje, radšej id' do žalára!‘ Nuž, plním odkaz matky, odkaz Boží a svojho vlastného svedomia, keď zachovávam vernosť Bohu a Cirkvi.“⁴ Za jeho údajnú trestnú činnosť mu Krajský súd vymeral 15 rokov väzenia, ktoré Najvyšší súd v Prahe znížil na 9 rokov. Trstenský ostal napriek väzeniu verný svojim najvyšším ideálom. Hoci bol vyhlasovaný za zločincu, stal sa vzorom morálky, osobnosťou, ktorá sa stala príťažlivou pre tých, čo hľadali pevné a jasné postoje. Bol to práve Trstenský, ktorý pomohol v 60., 70., 80. a 90. rokoch dať orientáciu mnohým, najmä mladým ľuďom. Jeho listy najvyšším funkcionárom komunistickej strany, prezidentom, predsedom parlamentov a redakciám novín ťali do živého. Pomenúvali problémy neskrývaným a jasným tónom. Hovorila z nich bolestná, no utrpením upevnená skúsenosť katolíckeho kňaza, človeka, ktorý vybojoval svoj boj o vlastné presvedčenie a dokázal ostať sám sebou. Trstenský veľmi dobre pochopil, že pádom komunistického režimu v roku 1989 sa nekončí dlhodobý zápas o orientáciu človeka a jeho hodnoty. Jeho hlas opäť zaznieval, aby usmerňoval, upozorňoval, napomínal a poučoval. Unikátna osobnosť Viktora Trstenského, predstavujúceho typ človeka, Oravca a Slováka, dodnes ostáva historickým príkladom, ale i mementom.

prof. PhDr. Róbert Letz, CSc.
vedúci katedry histórie Pedagogickej fakulty UK

Poznámkový aparát:

1. TRSTENSKÝ, Viktor: *Katolícke sebavedomie*. In: *Katolícke noviny*, roč. 57, 11. 1. 1942, č. 2, s. 6.
2. Tamže.
3. Tamže.
4. TRSTENSKÝ, Viktor: *Nemohol som mlčať*. Bratislava: Nové mesto, 1994, s. 155.

ARISTOKRAT PRAVDY MONS. VIKTOR TRSTENSKÝ

Mons. Viktor Trstenský, pápežský prelát, kňaz Spišskej diecézy, trpiteľ pre vieru sa narodil 28. marca 1908 v Trstenej ako posledné z deviatich detí v šľachtickej rodine zemanov Jozefa Trstenského a Márie rod Abaffyovej. František Mikloško vo svojej knihe *Desať spravodlivých*, v ktorej bilancuje životné vrcholy a celoživotné osudy svojich súčasníkov, ktorí prešli skúškami komunistického režimu a obstáli, ktorí sa „nedožili nikdy svetskej slávy – v jednej chvíli sa jej vzdali, lebo pochopili, že to čo chcú robiť a žiť neznesie kompromisy“ zaradil Viktora Trstenského medzi 42 najvýznamnejších osobností Slovenska, ktoré sa nedali zlomiť komunistickým totalitným režimom. František Mikloško vzhľadom na jeho pôvod poznamenal: „Mons. Viktor Trstenský bol v každej životnej situácii pán. Jeho panstvo nebolo v majetku, ani úrade, či funkcii, ktoré by zastával. Jeho panstvo súviselo iste s jeho pôvodom, ale v čase komunizmu bolo umocnené jeho hlbokým zakotvením vo viere v Boha a cirkev.“

Rodina Viktora Trstenského si však nezakladala na svojom pôvode, pretože napriek príslušnosti k nižšej šľachte žila vo veľmi chudobných podmienkach ako obyčajná sedliacka rodina, preto Trstenský v rozhovoroch spomínal, že pochádzal z chudobnej maloroľníckej rodiny. O rodinných pomeroch v jednom z rozhovorov uviedol: „Naše bývanie, takisto ako všetko, bolo veľmi skromné. Jedna drevenička, jedna izba, kuchynka. V nej sme sa vedeli tak vzájomne správať, že sme ozaj tvorili milujúcu sa rodinu. V takomto ovzduší som rástol. Ráno modlitba, večer modlitba, vo dne všelijaké práce. Domáce práce rodičov, práce súrodencov, na poli, lebo naši boli maloroľníci a museli sa venovať tým prácam, ktoré im dávali skromné živobytie, ale predsa len žili ako ľudia.“

V rokoch 1915-1919 navštevoval miestnu ľudovú školu, ktorú viedli františkáni. Po skončení ľudovej školy pokračoval v štúdiách na štátnom nižšom gymnáziu v

Trstenej, ktoré navštevoval v rokoch 1919-1922. V tom čase už uvažoval dať sa do služieb Bohu, preto sa prihlásil do konkurzu do malého seminára, ktorý vyhlásil spišský biskup Ján Vojaššák. Keďže Spišská diecéza v tom čase ešte nemala vlastný malý seminár, biskup Vojaššák poslal všetkých novoprijatých klerikov, medzi ktorých patril aj Viktor Trstenský, do malého seminára do Trnavy, kde mali pokračovať v gymnaziálnych štúdiách. Väčšina študentov však už prvý polrok Trnavu opustila. Viktor Trstenský to pripisoval tomu, že študenti ktorí pochádzali z periférií kultúrnych a intelektuálnych centier neboli pripravení na úroveň a štýl vyučovania, ktoré bolo v Trnave a tiež narážali na odpor českých profesorov, ktorí študentom so slovenským národným povedomím nerozumeli. Viktor Trstenský teda odišiel študovať na vyššie gymnázium do Levoče, kde napokon 16. júna 1926 zmaturoval s výsledkom dobrý.

Po ukončení gymnaziálnych štúdií sa prihlásil do kňazského seminára v Spišskej Kapitule, kde študoval v rokoch 1926-1931. Rektorom seminára bol v tom čase Jozef Vojtíček, rodák z oravskej obce Veľkej Lipnice (po roku 1920 pripadla Poľsku), ktorý ako bývalý farár v Zákamennom odchoval národu a Katolíckej cirkvi spišského biskupa Jána Vojaššáka. Vojtíček vytvoril na Spišskej Kapitule kvalitný profesorský zbor. Z významných profesorov v čase štúdií Trstenského možno spomenúť Jozefa Špirka, Štefana Faitha, Ferka Skyčáka a Michala Mrkvu. Popri štúdiu pôsobila na neho aj literárna a publikačná činnosť spišských bohoslovcov v literárnom Spolku sv. Pavla, ktorej sa zúčastňoval s takými neskoršími zjavmi v literárnom živote Slovenska akými boli Ladislav Hanus, Jozef Kútnik-Šmálov, Janko Silan, Paľo Ušák-Oliva, Peter Makoš a iní. Kňazskú vysviacku prijal 29. júna 1931 z rúk biskupa Vojaššáka. Za svoje prímie heslo si zvolil:

„Prichádzam Bože, aby som plnil tvoju vôľu“. O tom, že biskup Vojtaššák sa pozorne venoval spišskému semináru a dobre si všimol kvality Trstenského dokazuje menovací dekrét z 30. júna 1931 za kaplána do Levoče: „V mene Božom posielam Ťa na kaplánsku stanicu do Levoče v tom pevnom očakávaní, že svojou vážnosťou, múdrosťou, opatrnosťou a usilovnosťou získaš česť menu a stavu kňazskému. Božie a moje arcipastierske požehnanie nech Ťa sprevádza na toto prvé pôsobenie“.

Prvé roky kaplánskeho života neboli pre Viktora Trstenského ľahké. Poznačené boli častým prekladaním na viaceré kaplánske na odporúčanie farára v Levoči Jozefa Kriššáka, ktorý vnímal Viktora Trstenského ako zbehlého, šikovného a flexibilného kňaza. Z týchto dôvodov biskup Vojtaššák využil kvality Trstenského, ktorý v prenesenom slova zmysle plnil úlohu vojaka v zálohe. Takto krátko po nástupe za kaplána do Levoče bol 1. októbra preložený za kaplána do Oravského Veselého. Tu pôsobil do 1. januára 1932, keď sa opäť vrátil za kaplána do Levoče, ale už 1. novembra 1932 bol preložený opäť tentokrát za kaplána do Starej Ľubovne a 1. januára 1933 sa opäť vrátil za kaplána do Levoče, pričom ešte napokon v čase od 15. júla do 15. augusta 1933 vykonával opäť kaplána v Bystročiciach. Sériu prekladaní ukončil menovací dekrét, ktorým bol 7. novembra 1934 ustanovený za správcu farnosti v Reľove. Krátko po svojom príchode do Reľova zorganizoval vo farnosti ľudovú misiu vedenú františkánmi. Aktívne pracoval s mládežou, s ktorou navštívoval rôzne divadlá, čím vysoko pozdvihol náboženskú a kultúrnu úroveň farnosti. V tom čase bol aj literárne činný. Svojimi glosami a reportami pozorne sledoval javy v spoločnosti. Publikoval pod pseudonymom Magurčan, VT alebo „Mladý kňaz z Magury“. Svoje články uverejňoval predovšetkým v novinách Hlinkovej Slovenskej ľudovej strany Slovákov.

7. januára 1939 ho biskup Vojtaššák preložil za farára do Dolného Kubína. Vo farnosti Dolný Kubín žilo vtedy iba 1425 katolíkov, kým evanjelikov bolo 2174. Zároveň vykonával úrad školského inšpektora v dekanáte a bol tajomníkom dolnokubínského dekana Ignáca Grebáča Orlova, ktorý bol farárom vo Veličnej. Na gymnáziu v Dolnom Kubíne vyučoval náboženstvo, založil Mariánsku kongregáciu pre študentov. Pre katolíckych mužov založil Jednotu mužov a pre ženy Jednotu žien a mládež organizoval v Katolíckom skautingu. Náboženský život vo farnosti rozvíjal divadlami, prednáškami, schôdzkami náboženských spolkov, duchovnými obnovami, misiami, zábavami a spoločenskými večierkami. V roku 1947 uviedol do Dolného Kubína sestričky saleziánky, s ktorými úzko spolupracoval na pozdvihnutí náboženskej úrovne miestnej mládeže.

Udalosti na sklonku 2. svetovej vojny sa dotkli osobne Viktora Trstenského. Frontové jednotky s veliteľským stanoviskom obsadili faru a Trstenského prvýkrát podobne ako biskupa Jána Vojtaššáka, uväznili, ale na zákrok veriacich bol prepustený. V čase budovania ľudovodemokratického režimu v Československu, ktoré bolo prípravou na nástup komunistického totalitného režimu, sa zosilňovali útoky na cirkevných predstaviteľov, cirkevné školstvo na nariadenie revolučnej Slovenskej národnej rady už počas Slovenského národného povstania bolo poštátnené a množili sa útoky aj na obmedzovanie náboženskej tlače. Keď komunistická garnitúra tlačila nepretržite na rezignáciu Vojtaššáka z postu spišského biskupa, na biskupovu žiadosť z 19. februára 1947, bol Trstenský spolu so Štefanom Barnášom menovaný za pápežského komorníka. Žiadosť o povýšenie Trstenského na Monsignora nám dáva tušiť, že biskup Vojtaššák považoval Trstenského za svojho vhodného nástupcu vo funkcii pomocného biskupa. Potvrďuje to aj správa hlavného radcu na Povereníctve školstva, vied a umení Dr. Straku z 2. novembra 1949, v ktorom informoval, že Vatikán mal na funkcii biskupa koadjútora Spišskej diecézy vyhladených dvoch kňazov: Viktora Trstenského a Štefana Barnáša. „Prvý nemohol prísť do úvahy pre jeho zaistenie“. Skutočne už 1. júna 1949

na podnet štátneho činiteľa Rudolfa Strechaja bol Viktor Trstenský druhýkrát zatknutý a prevezený do vyšetrovacej väzby do Žiliny, odtiaľ do Ilavy z dôvodu podpory činnosti saleziánok v meste. V čase prvej etapy väzenia, ktoré trvalo od 1. júna 1949 do 1. júna 1954 bol väznený v 20 táborech a väzniciach. Z Ilavy ho premiestnili do pracovných táborov v Hronci a v Novákoch a potom opäť do Ilavy. Istý čas mu ponúkali prepustenie, ak si podá žiadosť o milosť. Keďže v žiadosti mal prosiť o omilostenie zo svojej „nezákonnej činnosti“, túto ponuku odmietol. Z Ilavy prešiel do pracovného tábora v Trenčíne a potom do Močenku (Sládečkoviec). Z dôvodu, že neoznámil návštevníka zo zahraničia (zrejme šlo o jeho sestru Katarínu, ktorá emigrovala do USA), odsúdili ho v Bratislave na dva roky väzenia. Strávil ich v Leopoldove a v Handlovských baniach. Z dôvodu jeho náboženského pôsobenia medzi väzňami ho prevelili do Jáchymova, kde pracoval v uránových baniach na pracovisku, nazývanom Peklo, kde ich viezli vozňami pre dobytok. Život v Jáchymove bol ešte krutejší po nevydarenom úteku 14 väzňov, z ktorých šiestich pri pohone zastrelili. Neskôr bol prevezený do tábora Svätopluk a istý čas strávil aj vo väznici v pražskej Ruzyni. Po skončení strávil trest najskôr 6 mesiacov v kňazskom sústreďovacom tábore v Pezinku, odtiaľ ho previezli do vojenského tábora v Plzni, Rokycanoch, Zvolene a Banskej Bystrici. Po prepustení z väzenia 1. júna 1954 rok bol bez práce, kým nezískal v roku 1955 nárok na invalidný dôchodok, pričom býval v Trstenej. Hoci po úraze v Trenčíne ho lekári uznali za práceneschopného, na zákrok pracovníkov ŠtB musel toto rozhodnutie stiahnuť. V rokoch 1955-1957 bol na invalidnom dôchodku, ale v čase od 13. decembra 1957 do 13. januára 1958 sa na krátko zamestnal v mliekarniach v Tvrdošíne, kým 13. januára 1958 nebol opäť zatknutý a po ukončení vyšetrovacej väzby v Žiline bol odsúdený na 15 rokov väzenia z dôvodov, že navštevoval biskupa Jána Vojtaššáka, ktorý bol v tom čase po prepustení z väzenia umiestnený v Charitnom domove v Děčine, ako aj za to, že povzbudzoval kňazov horlivo pracovať v duchovnej službe aj mimo kostola. Počas druhej etapy jeho väzenia, ktorá trvala od 13. januára 1958 do 13. mája 1960 bol väznený v ďalších štyroch väzniciach. Po vynesení rozsudku bol odvezený na Pankrác, kde mu na základe jeho odvolania znížili trest na 9 rokov. Dostal sa na Mírov do tzv. kňazského väzenia, kde bol väzený spolu s ďalšími 1000 spoluväzňami. Dňa 13. mája 1960 bol amnestovaný. Rok žil bez práce na dôchodku, kým 15. mája 1961 sa nezamestnal ako robotník v lese v Trstenej. Tu pracoval do 11. apríla 1962, odkedy pracoval ako skladník v stavebnej pražskej firme Konstruktiva v Trstenej. Po politickom uvoľnení v roku 1968 sa mu podarilo navštíviť Rím, kde ho 2. októbra 1968 prijal na audiencii pápež Pavol VI. V tom čase doniesol aj svoju korešpondenciu s biskupom Vojtaššákom do Ríma a odovzdal ju do rúk kňaza Spišskej diecézy rektora Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda Mons. Štefana Náhaluku, spolu aj s odvážnym prejavom Jozefa Krajňáka na pohrebe.

V tejto stavebnej firme pracoval do 15. októbra 1969, keď pričinením spišského kapitulného vikára Jozefa Ligoša získal štátny súhlas na vykonávanie pastoračnej činnosti. Vikár Ligoš ho ešte 15. októbra 1969 vymenoval za správcu farnosti do Starej Ľubovne. Do pohybu dal duchovnú, kultúrnu, sociálnu a charitatívnu činnosť v meste. Zo svojej fary urobil súčasne rehoľný dom pre sestričky, ktoré mu pomáhali pri vykonávaní horlivej dušpastierskej služby. Dňa 1. februára 1974 mu bol odobratý štátny súhlas potrebný na vykonávanie kňazskej služby na základe nariadenia Okresného národného výboru v Starej

Ľubovni. Ateistickí verejní činitelia obvinili Trstenského z protištátnej činnosti, ktorej sa mal údajne dopustiť tým, že na Vianoce usporiadal bez dovolenia štátnych orgánov darčekovú službu pre starcov, deti a telesne postihnutých. O tejto skutočnosti sa dozvedel z dôverného prameňa deň pred nedeľou 27. januára 1974, kedy mal posledný raz možnosť slúžiť sv. omšu vo farnosti. Pripravil sa na ňu rozlúčkovým prejavom, ktorý možno považovať za klenot a jeden z najvýraznejších prejavov odporu voči komunistickej moci. V Starej Ľubovni a okolí nastal rozruch po Trstenského kázni natoľko, že mesto a okolie sa dostalo do stavu vojensko-bezpečnostného obkľúčenia silou takmer 500 ozbrojených príslušníkov.

Po jeho násilnom vyvezení do Trstenej mu preukázali veriaci zo Starej Ľubovne heroickú oddanosť. Keďže nemal kde bývať, veriaci cez soboty a nedele chodili do Trstenej, kde mu v blízkosti kostola postavili dom. Tento dom sa stal miestom stretnutia mnohých disidentov, nábožensky prenasledovaných obyvateľov Československa, kde nachádzali po rozhovore s monsignorom odpovede na mnohé zložité otázky doby a dostávali povzbudenie, silu i svetlo do osobného života. Sila jeho osobnosti sa stala známou verejným činiteľom, počnúc prezidentom až po stoly redakcií novin a časopisov, ktoré útočili proti Cirkvi v rámci komunistickej a ateistickej propagandy. Reagoval na tieto informácie opieraním sa o Sv. Písmo, tradíciu poukázanim na morálnu silu kresťanstva. S rovnakou silou ducha hovoril do vlastných radov poukazanim na nedostatky, spôsobené nedokonalosťou zasahujúcou niekedy aj vysokých cirkevných predstaviteľov. Platí to predovšetkým v prípade zdruzenia Pacem in terris, ktoré zakázala pápež dekrétom Quidem episcopi z 8. marca 1982.

Po páde komunistického režimu sa dostalo Trstenskému uznania zo strany verejnosti. Z príležitosti vydania knihy Sila viery sila pravdy, ktorá vyšla v náklade 50 000 kusov, a v ktorej ako širitel povesti svätca a mučeníka opísal život svojho kňazského vzoru Jána Vojtaššáka, dostal ocenenie prezidenta republiky Michala Kováča. Osobné svedectvo svojho života zhrnul do knihy Nemohol som mlčať. Z francúzskej pôvodiny preložil a vydal Katechizmus pre najmenších. V júni 1991 získal čestné občianstvo Starej Ľubovne. Veľkým ocenením jeho kňazského života bolo, keď 4. januára 1994 mu pápež Ján Pavol II. udelil titul pápežského preláta.

Mons. Trstenský zomrel 7. decembra 2006 vo veku 99 rokov a v 76. roku kňazstva. Pohrebné obrady spojené so sv. omšou vykonal 12. decembra 2006 za veľkého počtu kňazov a veriacich vo farskom kostole sv. Martina v Trstenej košický arcibiskup Alojz Tkáč. Pri tejto príležitosti Ján Chryzostom kardinál Korec takto zhodnotil životné dielo Mons. Viktora Trstenského: „Roky a roky za prenasledovania i po ňom sme spolupracovali, čítali a obdivovali život a pôsobenie Vášho spišského kňaza Msgr. Viktora Trstenského. Boli sme hrdí na jeho odvahu a ctili sme si ho pre jeho verný kňazský život, ktorý sa už dotýkal sto rokov. Správa o jeho odchode z tejto zeme nás hlboko zarmútila. No vedomie, že si ho Pán povolal a že jeho verný služobník odišiel do otcovského domu, nás naplnia vďačnosťou a nádejou. Príkladom verného kňazského života Msgr. Trstenského zostáva u nás na Slovensku i vo sv. Cirkvi navždy“.

Vďačíme Bohu i Orave, že dala nášmu národu i Cirkvi v potrebnom čase kňazské osobnosti Antona Bernoláka, Andreja Radlinského, Jána Vojtaššáka ale aj Viktora Trstenského jeho hodného a verného nasledovateľa.

MONS. VIKTOR TRSTENSKÝ V ZÁPASE O ŠTÁTNOU BEZPEČNOSŤOU – PRÍPAD „KLERIK“.

Monsiňor Viktor Trstenský, potomok historického rodu Trstenských z Trstenej na hornej Orave, bol vysvätený za kňaza 29.6.1931 na Spišskej Kapitule. Ako kaplán začína v Levoči do roku 1934. Potom do roku 1939 pôsobil ako farár v Reľove. V rokoch 1939 – 49 pôsobil ako farár a učiteľ na gymnáziu v Dolnom Kubíne. Od apríla 1939 do roku 1943 bol predsedom Miestnej organizácie HSLS v Dolnom Kubíne. Ako Okresný duchovný radca od februára 1940 pracoval s Hlinkovou mládežou, resp. v Hlinkovej garde, kde v rovnakej funkcii pôsobil od decembra 1942. Obe funkcie ukončil v roku 1943, čím s veľkou pravdepodobnosťou reagoval na neľudské zaobchádzanie so židovským obyvateľstvom.

V. Trstenský sa ako aktívny kňaz i činovník za Slovenského štátu i v prvej polovici existencie Slovenskej republiky rokov 1939 - 45 skoro po príchode sovietskych vojsk dostal do nemilosti novo sa formujúcej vládnej garnitúry. Údajne po príchode Červenej armády a sovietskej tajnej služby NKVD mal byť aj deportovaný na práce do ZSSR. V tomto čase V. Trstenský najmä novinovými článkami a prejavmi kritizoval aktivity novej moci dirigovanej komunistami voči cirkvi, a preto bol prvýkrát zaistený 15. resp. 24. mája 1945 a uväznený v Ilave.

Po roku 1948 sa kňaz V. Trstenský dostal do pozornosti komunistckej ŠtB. O opatreniach a zásahoch ŠtB voči nemu dokumentujú štyri zväzky, nachádzajúce sa v Archíve Ústavu pamäti národa Pre svoj presvedčený antikomunizmus a nechť prijímať kompromisy s novou ateistickou mocou mu bol v roku 1949 prvýkrát odobratý tzv. štátny súhlas na výkon duchovnej služby.

29.5.1949 ho zatkla všemocná a obávaná ŠtB, no približne 600 dolnokubínskych veriacich ho načas oslobodilo.¹ O pár dní ho znovu zatkli a poslali na dva roky do tábora nútených prác (TNP) v Novákoch a navyše Okresný súd v Čadci ho 28. októbra 1949 odsúdil na 4 mesiace.² Jednou z príčin bolo, že V. Trstenský 20. júla 1948 napísal protestný list proti prekladaniu štátnych zamestnancov z náboženských dôvodov, čím údajne sledoval „poburovanie proti republike“.

Tak sa začala strastiplná púť Mons. Trstenského po neuveriteľných minimálne 21 pracovných táboroch, baniach, sústreďovacích kláštoroch pre reakčných kňazov a väzniach bývalého Československa. Z tých známejších spomeniem napr. väznice Ilava, Leopoldov, Praha – Ruzyň, Plzeň, bane v Jáchymove a Handlovej, tábor nútených prác Nováky, Hronec... V tábore nútených prác v Ilave bol internovaný v máji 1950 za tzv. protištátnu činnosť.³

Ako rímsko-katolíckeho „reakčného“ kňaza ho neskôr v roku 1950 ho umiestnili (zatvorili) do internáčného kláštora pre tzv. reakčných kňazov v Mučeníkoch, neskôr do kapucínskeho kláštora v Pezinku.⁴ Po prepustení roky pracoval ako robotník, kňaz bez št. súhlasu.

V roku 1951 V. Trstenského Štátny súd v Bratislave odsúdil na dva roky, vo väzení či internácii bol dokopy do roku 1954.

Keďže Trstenský aj po odobratí súhlasu tajne pôsobil ako kňaz, rozhodol sa režim tvrdo zasiahnuť. Zatkli ho spolu s ďalšími kňazmi a vykonštruovali z nich protištátnu skupinu „Trstenský a spol.“. ŠtB na Krajskej správe MV v Žiline založila na nich 21. mája 1958 tzv. skupinový vyšetrovací zväzok č. 174.⁵ K vyšetrovaciemu zväzku potom ŠtB pripojila 34 tzv. vecných dôkazov k budúcej obžalobe. Medzi nimi boli napr. spis Tomislava Kolakoviča: Návrh pastorácie pre ťažké časy, encykliky pápežov, obežník Vatikánu o vzťahu k členom komunistckej strany, pokyny pre Mariánsky rok 1954, dokumenty, hovoriace o stykoch V. Trstenského s internovaným biskupom J. Vojtaššákom, tzv. závädná korešpondencia a písomnosti laického apoštolátu.

ŠtB zahrnula do tejto skupiny okrem V. Trstenského kňazov Eduarda Odrobinu, Jána Marka, Bernarda Pančího, Jozefa Michnu a dvoch laikov - učiteľa a robotníka.

Obvinili ich, že od roku 1954 vykonávali protištátnu a ilegálnu činnosť medzi veriacimi, mládežou a pioniermi podľa inštrukcií biskupa Vojtaššáka a Tomislava Kolakoviča, ktorá smerovala k rozvratu ľudovo - demokratického zriadenia. Ďalej, že zneužívali náboženské čítanie ľudu a viedli ich k nenávisti voči komunistckej

strane a ZSSR. Nato rozmnožovali náboženskú literatúru a iné protištátne písomnosti a vytvorili si sieť spolupracovníkov v rámci laického apoštolátu.

Ďalej, že podporovali činnosť zakázaných Mariánskych kongregácií, ako dobrovoľných združení veriacich.

Vinili ich tiež, že odrádzali mládež od práce v Pionierskej organizácii, Československom zväze mládeže a KSS, od čítania marxistickej literatúry, od združstevňovania, od plnenia kontingentov, viedli miništrantov ku kňazstvu, pod hrozbou exkomunikácie nabádali funkcionárov KSS k vernosti cirkvi a zaujali pasívnu rezistenciu voči budovaniu socializmu.

Vinili ich aj, že deklarovali vernosť internovanému biskupovi Vojtaššákovi a odsudzovali činnosť tzv. vlasteneckých kňazov v tzv. Mierovom hnutí katolíckeho duchovenstva. Tiež, že vykonávali omše bez štátneho súhlasu, falšovali farské finančné denníky, finančne podporovali napr. kňazov zrušenej gréckokatolíckej cirkvi. Vinili ich tiež, že za Slovenského štátu, resp. Slovenskej republiky 1939 – 45 pracovali vo funkciách v HSLS, Hlinkovej garde a Hlinkovej mládeži a neskôr bojovali proti ateizácii. Taktiež, že schvaľovali protikomunistckú revolúciu v Maďarsku v roku 1956.

Konkrétne V. Trstenský mal okrem už spomenutých obvinení:

- odrádzať bohoslovcov v pokračovaní štúdií na CMBF v Bratislave a Litoměřiciach

- udržiavať styk s rehoľníkmi
- slúžiť omše bez štátneho súhlasu
- odrádzať kňazov, aby neprijímali žiadne funkcie v štáte...

V. Trstenský a ostatní boli 5. júna 1958 obžalovaní Krajskou prokuratúrou v Žiline. Obžaloba v podstate zopakovala to, čo vo svojom vyšetrovaní uviedla ŠtB.

Na hlavnom pojednávaní 15.-17. júla 1958 pred Krajským súdom v Žiline boli súdení za trestný čin velezrady. Obžalovaní súhlasili s vylúčením verejnosti, čo mohlo znamenať, že počas vyšetrovania bol na nich vyvíjaný tvrdý nátlak.

17.júla1958 boli obžalovaní odsúdení za velezradu, V. Trstenský na 15 rokov a na stratu občianskych práv na 5 rokov po odpykaní trestu a na prepadnutie majetku.⁶

Obvinení sa odvolali na Najvyšší súd ČSR, ktorý na pojednávaní 17. októbra 1958 prekvalifikoval ich trestný čin – nešlo už o dokonanú velezradu, ale o podvratnú činnosť a V. Trstenský bol odsúdený na 9 rokov.

Po amnestii prezidenta bol V. Trstenský 13. mája1960 prepustený. V tomto okamihu mal už „odsedených“ 7 rokov a 4 mesiace väzenia a tábtorov. Vrátil sa do Dolného Kubína a tamojšie oddelenie ŠtB naň založilo 26.4.1961 pozorovací operatívny zväzok s krycím menom „Klerik“.⁷ Podľa tohto dnes už archívneho zväzku ho ŠtB sledovala až do jeho ustanovenia za farára do Starej Lubovne.

Počas pôsobenia V. Trstenského ako kňaza v Starej Lubovni v rokoch 1969 – 1974 založila naň Krajská správa ŠtB Košice, II. odbor na neho kontrolný zväzok.⁸ Podklady dodala v januári 1970 Krajská správa ŠtB. B. Bystrica, ktorá ho sledovala počas pôsobenia v Dolnom Kubíne a v Trstenej v akcii s krycím názvom „Klerik“.

Podľa tejto správy mal V. Trstenský kritizovať vpád vojsk Varšavskej zmluvy, mal pri svojej návšteve Ríma odovzdať Dr. Šefanovi. Náhalkovi materiál o činnosti biskupa Vojtaššáka a mal sa stretnúť so samotným pápežom. Počas návštevy USA a tamojších slovenských komunit mal šíriť negatívne informácie o návrate prosovietskeho režimu u nás.

Aj v Starej Lubovni bol pod drobnohľadom ŠtB a jej tajných spolupracovníkov. Títo podávali správy ŠtB, že dostáva finančnú pomoc zo zahraničia cez Poľsko, na základe čoho mal byť intenzívne sledovaný, neskôr, že aktivizuje v Starej Lubovni náboženský život, pôsobí na mládež a sa usiluje navštevovať chorých v nemocnici. ŠtB od týchto udavačov vedela, že sa na jeho fare stretávajú duchovní a že broja proti Združeniu katolíckeho duchovenstva Pacem in Terris (PIT).

Na základe tohto skupina ŠtB v Starej Lubovni 2. marca 1972 vypracovala Plán agentúrno-operatívneho rozpracovania Viktora Trstenského s názvom „prípád KLERIK“.

V pláne okrem už známych podozrení napr. konštatovali, že V. Trstenský dostal od biskupa Vojtaššáka tajné biskupské svätenie, že počas pobytu v Rakúsku v roku 1969 vykonával náboženské úkony pre čs. utečencov, ďalej že bol aktívny v Diele koncilovej obnovy a že na fare v Starej Lubovni organizuje večerný Klub mladých.

Cieľom rozpracovania na základe tohto plánu malo byť dokázať nepriateľskú činnosť V. Trstenského s konečným cieľom odňať mu znova štátny súhlas. Zväzok pozorovanej osoby mal byť preregistrovaný na kategóriu „osobný“. ŠtB sa pokúšala inštalovať na faru odpočívacie zariadenie. Podobne mal byť odpočúvaný jeho telefón a počet okolo neho sa pohybuje tajných spolupracovníkov ŠtB sa mal navýšiť. Na sledovanie jeho ciest mala byť vytvorená sledovacia skupina ŠtB.

Táto od marca 1972 sledovali V. Trstenského a kňaza B. Pančiho v súvisi s ich schôdzkami s duchovnými, činými v Diele koncilovej obnovy (DKO). V apríli 1972 sledovali kňaza Trstenského a jeho kaplána Štefana Janika, ktorí mali rozmnožovať a rozširovať protištátne písomnosti. Kaplán Janik v liste, ktorý rozposielal kritizoval plánované premiestnenie Trstenského zo Starej Lubovne. ŠtB podozrievala z napísania listu samotného Trstenského, pretože tento napísal podobný list na Ministerstvo kultúry SSR už v roku 1970. O všetkom znovu referovali ŠtB jej tajní spolupracovníci.

Na základe tohto ONV a OV KSS rozhodol odňať Viktorovi Trstenskému už druhý krát štátny súhlas na výkon duchovnej kňazskej služby.

V máji 1972 ŠtB vyhodnotila metódy rozpracovania prípadu KLERIK. V. Trstenského kontrolovali dvaja dôverníci ŠtB a bol odpočúvaný.

V septembri 1972 náčelník Oddelenia ŠtB Poprad pplk. Holinka podal na Krajskú správu ZNB Správu ŠtB Košice návrh na odňatie štátneho súhlasu Trstenskému, ktorý odobril tajomník OV KSS v Starej Lubovni.

V novembri 1972 znovu okresné oddelenie ŠtB vypracovalo nový Plán agentúrno-operatívneho rozpracovania prípadu KLERIK.

Okrem iného plán konštatuje, že na fare sa zdržujú tri rehoľníčky, ktoré pomáhajú s aktivitami náboženského života. Trstenský mal udržiavať styky s gréckokatolíckymi duchovnými, v minulosti trestanými za protištátnu činnosť či s kňazom B. Pančim mali dostávať náboženskú literatúru z poľského mesta Zakopane. Na Trstenského mali byť znovu nasadení traja tajní spolupracovníci ŠtB, ktorá mala začať kontrolu pošty a odpočúvanie na jeho byte alebo kňaza B. Pančiho. Odpočúvacie zariadenie na faru mu ŠtB nainštalovala v júni 1973.

V júli 1973 dokonca riešila ŠtB správu, že Trstenský je ozaj tajne vysväteným biskupom, čo potvrdzovali aj oddelenia ŠtB Liptovský Mikuláš a Spišská Nová Ves.

V ďalšom vyhodnotení akcie KLERIK z augusta 1973 ŠtB konštatuje, že podľa tajného spolupracovníka (TS) s krycím menom HVIEZDA Trstenský stále udržiava styky na poľských občanov. TS CYRIL udal, že vplyva na duchovných okresu Stará Lubovňa, aby ignorovali ZKD PIT, čo sa im aj darilo napr. v prvej polovici roku 1973, pretože podľa TS CYRIL nik zo starolubovnianskych kňazov sa nezúčastnil v roku 1973 rokovani PIT. Tajný spolupracovník s krycím menom JEDEN udal, že Trstenský je členom Pastoračnej rady, ktorá vznikla na základe Diela koncilovej obnovy. Jej členmi mali byť kňazi ako napr. L. Hanus či J. Maga. Jej rozhodnutia vraj rešpektuje aj vikár biskupského úradu Jozef Ligoš, ktorý rešpektuje aj osobu samotného Trstenského. TS MIŠO referoval ŠtB, že Trstenský chválil cirkevnú politiku z rokov 1968 a 69. TS GEMERSKÝ mal zistiť styky na Poľsko, no zatiaľ bezvýsledne.

Ďalší plán agentúrno-operatívneho rozpracovania nenechal ne seba dlho čakať. Vznikol na skupine ŠtB Stará Lubovňa v októbri 1973. Odpočúvanie dokázalo, že Viktora Trstenského navštevujú na fare viacerí duchovní a to i gréckokatolícki, ktorých on usmerňuje k aktivizácii duchovného života. Podobne, že ho navštevujú laici z rôznych inštitúcií, aby im poradil ako postupovať v práci, napr. i na ONV. V júli 1973 Oddelenia pohraničnej

kontroly Trstená zabavilo zásielku náboženskej literatúry, ktorá mala smerovať k Trstenskému, no skončila na ŠtB.

Odpočúvanie potvrdzovalo, že Trstenský sa neskrýva so svojimi antikomunistickými názormi. Na monitorovanie týchto aktivít bolo na neho preto nasadených cca 10 tajných spolupracovníkov (udavačov) ŠtB.

Na prelome januára a februára 1974 ONV rozhodol odobrať Trstenskému štátny súhlas, čo sa stalo k 1. februáru.⁹ Na kázni predtým 27. januára 1974 sa Trstenský rozlúčil s veriacimi.

O pár dní nato protestovalo u podpredsedu ONV asi 20 žien proti tomuto zásahu režimu. 66-ročného Trstenského chceli potom premiestniť do nejakého Charitného domova. Duchovní odmietali totiž prevziať faru, dokiaľ tam on žil. ONV k tomu vypracoval návrh pre biskupský úrad, aby bol zaradený do dôchodku. ŠtB napokon zistila, že samotný Trstenský prišiel 1.2.1974 na Spišskú kapitulú a oznámil, že končí v pastorácii, nakoľko mu odňali štátny súhlas. Mons. Trstenský sa v marci 1974 vrátil žiť do Trstenej. Tu mu vďační starolubovnianski veriaci, za pomoci miestnych veriacich v priebehu niekoľkých mesiacov postavili nový dom.

I v Trstenej pokračovala „pozornosť“ ŠtB a jej udavačov voči kňazovi na dôchodku V. Trstenskému. Jeden z nich s krycím menom TATRY, údajne kňaz, referoval o. i. ŠtB o tom, že Trstenský má extrémistické názory a že mal byť údajne tajným biskupom, a preto niekedy nerespektoval ani kapitulárneho vikára Ligoša.

Po rokoch pozorovania v júli 1985 podáva vysunuté pracovisko ŠtB v Dolnom Kubíne obnovený návrh na zahájenie vyšetrovania Trstenského v akcii KLERIK za rozposielanie listov s údajne protištátnym charakterom. Malo ísť o údajné poburovanie.

14. októbra 1985 prijal odbor vyšetrovania ŠtB Krajskej správy Banská Bystrica uznesenie o trestnom stíhaní Trstenského za trestný čin poburovania proti socialistickému spoločenskému a štátnemu zriadeniu ČSSR¹⁰ tým, že údajne rozposlal listy s protištátnym obsahom, napr. i proti PIT, proti očierňovaniu cirkvi za jej pôsobenie za Slovenského štátu a proti ateistickej výchove v zdravotníctve.

Na základe toho vykonala ŠtB u neho domovú prehliadku, najmä hľadali iné inkriminované listy a písací stroj. Trstenský sa proti tomu odvolal, no Generálna prokuratúra SSR jeho sťažnosť ako nedôvodnú zamietla.

Viktora Trstenského vypočúvali ohľadne týchto listov na odbore vyšetrovania ŠtB. Vyšetrovatelia požiadali aj ONV Dolný Kubín – odbor kultúry o posudok na neho ako kňaza. Tam ho charakterizovali ako krajne reakčného duchovného a znova ako tajne vysväteného biskupa. Tiež ako hlavu tajnej cirkvi na Orave a v Spišskej diecéze. Cez kňaza L. Hanusa bol údajne napojený na rehoľníkov v Hornom Rakúsku, kadiaľ prenášal informácie na západ. Počas posledných 10 rokov údajne písal množstvom kritických listov – prezidentovi republiky, biskupovi Ferancovi ako predsedovi PIT, rôznym štátnym orgánom. Mal byť stíhaný podľa § 178 Trestného zákona (marenie dozoru and cirkvami a náboženskými spoločnosťami), od čoho bolo pre

jeho vysoký vek upustené. Takto napísanú charakteristiku následne schválilo dokonca oddelenia sekretariátu pre veci cirkevné Ministerstva kultúry SSR.

Hádam i kvôli veku i po právnom zhodnotení celej kauzy bolo v decembri 1985 trestné stíhanie Trstenského prerušené. Vyšetrovateľ síce konštatoval, že sa trestný čin poburovania stal, ale údajne trestné stíhanie bolo nevykonateľné proti konkrétnej osobe. V. Trstenský v rokoch 1945 – 89 napísal vyše 300 kritických listov proti porušovaniu náboženských slobôd, celkovo za života však až 2.000 kritických listov.

Napriek tomu spisy, ktoré na neho ŠtB zaviedla, mali byť archivované do roku 2000 resp. natrvalo. I to signalizovalo, aký význam pripisovala štátna moc kontrole tohto nebojácneho kňaza. V skutočnosti to znamenalo, že až do roku 1989, resp. do zrušenia ŠtB vo februári 1990 sa okolo Msgr. Trstenského stále pohybovala ŠtB a bohužiaľ aj jej tajní spolupracovníci, často sa vydávajúci za priateľov.

Aktívny vek Mons. Trstenského a jeho život „nemlčaní“ sú akoby mozaikou strastnej cesty cirkvi a slovenskej spoločnosti počas päťdesiatich rokov pred novembrom 1989 i obdobia jej ozdravovania po ňom. Ako kňaz prežil Viktor Trstenský 22 rokov v duchovnej správe a 38 rokov bez tzv. štátneho súhlasu na jej výkon. I to bol dôsledok jeho zápasu s komunizmom a jeho tajnou políciou ŠtB. Akcia alebo „Prípad Klerik“ sa uzavrela. Nielen do archívovala a spomienok. Kto bol napokon jej víťazom?

Kňaz, kritik, Viktor Trstenský bol terčom a na prvý pohľad obojstranného komunistického ateistického systému, napriek tomu po roku 1948 bol jedným z hrdinov odporu a zápasu voči nemu na Slovensku i v Československu. „Nemohol mlčať“, tak ako znie jeden z titulov jeho kníh.

Dramatický život monšnióra Viktora Trstenského počas troch ba štyroch rôznych režimov na Slovensku v XX. storočí, z toho dvoch totalitných je akoby prototypom vývoja, hľadania a mnohokrát bolestivého nachádzania sa mladých slovenských kňazov v ich poslaní byť hlasom pravdy a utlačaných. Výskum zápasu, diela a života Mons. V. Trstenského za polstoročie pred pádom komunistického režimu na Slovensku i rokov po ňom je stále otvorenou výzvou pre slovenskú historiografiu i cirkev.

Patrik Dubovský, Ph.D.
Riaditeľ Sekcie vedeckého výskumu
Ústavu pamäti národa

Poznámkový aparát:

- LAGOVÁ, V. A kol.: Smrť za mrežami. Prešov, VMV 2006, s. 333 an.
- Kol.: Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989, I. Prešov, VMV 2001, s. 100.
- Tamže, s. 151 a 154.
- K likvidácii kláštorov a internovaniu kňazov v roku 1950 na Slovensku pozri: DUBOVSKÝ, J.: Akcia kláštorov. Komunistický režim na Slovensku v boji proti mužským rehoľiam v rokoch 1949 – 1952. Martin, MS 1998.
- Archív Ústavu pamäti národa (A ÚPN), f. KS ZNB S ŠtB Banská Bystrica, a. č. BB-V-755. Správa o skončení vyšetrovania s návrhom konečného opatrenia obvinených.
- Kol.: Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989, I. Prešov, VMV 2001, s. 223. Pozri tiež: PEŠEK, J., BARNOVSKÝ, M.: Pod kurtelou moci. Cirkvi na Slovensku v rokoch 1953 – 1970. Bratislava, Veda 1999, s. 93.
- A ÚPN, f. KS ZNB S ŠtB Banská Bystrica, a. č. BB-KR-42159.
- A ÚPN, f. KS ZNB S ŠtB Košice, a. č. KE-O-9413.
- Kol.: Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989, I. Prešov, VMV 2001, s. 288. Pozri tiež: PEŠEK, J., BARNOVSKÝ, M.: V zovretí normalizácie. Cirkvi na Slovensku 1969 – 1989. Bratislava, Veda 2004, s. 70.
- A ÚPN, f. KS ZNB S ŠtB Banská Bystrica, a. č. BB-V-4952.